C O P E
Member since 2019
JM14482

Elżbieta Dubas*

Wprowadzenie

Abstrakt

W tekście została zaprezentowana zawartość treściowa kolejnego numeru czasopisma „Nauki o Wychowaniu. Studia Interdyscyplinarne", ze wskazaniem na kontekst multi/interdyscyplinarnych badań gerontologicznych prowadzonych w Polsce.

Słowa kluczowe: „Nauki o Wychowaniu. Studia Interdyscyplinarne", badania gerontologiczne.

Introduction

Abstract

The text presents the contents of the current issue of "Nauki o Wychowaniu. Studia Interdyscyplinarne" and emphasizes the context of multi-/interdisciplinary gerontology studies conducted in Poland.

Keywords: "Nauki o Wychowaniu. Studia Interdyscyplinarne", gerontology studies.

W tym numerze czasopisma „Nauki o Wychowaniu. Studia Interdyscyplinarne", prezentowane są treści, które zawierają wybór aktualnie realizowanych badań w zakresie gerontologii.

Gerontologia zajmuje się badaniami procesów starzenia się człowieka i starością jako ostatnim okresem ludzkiego życia z różnych perspektyw badawczych i w różnych kontekstach historycznych i społeczno-kulturowych. Jej początki mają miejsce w latach 20-tych XX w., a intensywny rozwój badań gerontologicznych następuje w drugiej połowie wieku XX i trwa do dziś. W Polsce badania gerontologiczne w obszarze społecznym w sposób wyraźny widoczne są od lat 60-tych XX w.,

* Uniwersytet Łódzki, Wydział Nauk o Wychowaniu, Katedra Andragogiki i Gerontologii Społecznej.

http://dx.doi.org/10.18778/2450-4491.10.01

między innymi dzięki pracom demografa Edwarda Rosseta, socjologa Jerzego Piotrowskiego czy refleksji dotyczącej wychowania do starości pedagoga Aleksandra Kamińskiego. Od tamtego czasu do dziś zrealizowano w Polsce trzykrotnie duże ogólnokrajowe badania gerontologiczne, których wyniki prezentują opracowania pod redakcją Jerzego Piotrowskiego (1973), Brunona Synaka (2002) oraz Małgorzaty Mosakowskiej, Andrzeja Więcka i Piotra Błędowskiego (2012). (Należy zaznaczyć, że w żadnym z tych projektów badawczych nie uwzględniono zagadnień zwianych z edukacją.) Poza tymi realizowano liczne badania w wielu gerontologicznych ośrodkach akademickich w kraju. Zainteresowanie badaniami gerontologicznymi jest efektem zmian demograficznych, jakich doświadcza współczesna cywilizacja, a do których zalicza się szybki proces starzenia się szczególnie społeczeństw wysoko rozwiniętych.

Gerontologia ma charakter multiinterdyscyplinarny. Najbardziej znane jej działy to gerontologia medyczna (a w jej obszarze dział zwany geriatrią), gerontologia eksperymentalna (w szczególności biologia i fizjologia starzenia się) i gerontologia społeczna (por. Dubas 2008: 53). W jej obszarze można odnaleźć wszystkie dyscypliny w ramach dziedziny nauk społecznych. Tu też mieści się gerontologia edukacyjna i geragogika (o rodowodzie pedagogicznym). W obszarze badawczym geragogiki można odnaleźć najwyraźniej obecne odniesienie do procesów edukacyjnych zorientowanych na starość (Dubas 2008: 45), pojmowanych szeroko jako uczenie się do starości, dla starości, w starości oraz uczenie się przez starość (Szarota 2015: 23–35). Refleksja i badania geragogiczne coraz częściej ujmują starość w kontekście całego życia, wskazując na starość jako istotny etap ludzkiej egzystencji i wartość określającą człowieczeństwo. Specjalizacja w obrębie gerontologii, wyodrębnianie się coraz to nowych subdyscyplin gerontologicznych lub obszarów badawczych postępuje szybko. W najnowszym encyklopedycznym opracowaniu pod redakcją Adama A. Zycha wymienia się na przykład gerontologię biblijną, pastoralną (duszpasterską), biologiczną, edukacyjną, ekologiczną, interwencyjną, kreatywną, opiekuńczą, penitencjarną, resocjalizacyjną, społeczną, geragogikę, geragogikę Marii Montessori, geragogikę specjalną, geriatrię, geratohigienę, gerodietetykę, gerokinezjologię, gerontoetykę i inne (Zych 2017: 524–542, 493–519).

Prawie wszystkie teksty zawarte w tym numerze mają charakter opracowań teoretyczno-empirycznych i są pewnym, w wąskim wycinku czasowym, odzwierciedleniem zróżnicowania badań gerontologicznych, jakie są aktualnie prowadzone w naszym kraju. Zróżnicowanie to dotyczy tak kwestii metodologicznych, jak i wyboru tematów badawczych. Obok opracowań realizowanych w strategii badań ilościowych, autorzy podejmowali badania jakościowe z uwzględnieniem różnych metod i technik badawczych. Obok tekstów pedagogicznych znajdujemy opracowania socjologiczne i psychologiczne, a także z pogranicza nauk, np. nauk społecznych i o zdrowiu. Interesująca jest paleta problematyki prezentowanych badań. Jest ona odpowiedzią badaczy na „wyzwania czasów", reakcją na problemy społeczne, jakie

są udziałem współczesnych starzejących się społeczeństw. Jest także wyrazem pochylenia się badaczy nad jednostkowymi doświadczeniami ludzkimi, by poprzez ich poznanie lepiej rozumieć człowieka i by wspierać go w pomyślnym kształtowaniu życia i starości. Dostrzegamy wśród prezentowanych tekstów badania związane z relacją człowieka starszego z młodszymi pokoleniami – prawnukami (Litawa) i wnukami – gdy starszy człowiek występuje w roli rodzica w zastępstwie naturalnych rodziców (Borowik). Dostrzegamy relację dziecka z osobami starszymi w kontekście doświadczania śmierci poprzez książkę dla dzieci (Sztobryn-Bochomulska). Uwaga badaczy dotyczy także poważnego problemu społeczno-zdrowotnego, jakim są współcześnie zespoły otępienne, w tym choroba Alzheimera (Smrokowska-Reichmann, Wąsiński, Dubas) czy medykalizacja starości poprzez przekazy medialne (Gałuszka-Probierz). Autorzy także kontynuują i uaktualniają badania już wielokrotnie podejmowane w gerontologii, do których należy problematyka jakości życia, tu w powiązaniu z ideą przyjaznego środowiska, sprzyjającego samodzielnemu życiu w starości (Urbaniak), czasu wolnego osób starszych i ich aktywności społecznej (Halicki), krytycznych wydarzeń życiowych (Kuryś-Szyncel, Błachnio) czy poczucia tożsamości osób starszych (Jas).

W tym numerze zamieszczono także trzy teksty spoza problematyki gerontologicznej, które napłynęły do redakcji czasopisma. Dotyczą one: kwestii związanych z bezrobociem w powiązaniu z kategorią wsparcia społecznego i preferowanych wartości (Kirenko, Duda), filmoznawczej perspektywy odczytania autobiograficznych znaczeń krótkich filmów Wojciecha Hasa (Grodź) oraz zadumy nad edukacją w kontekście kryzysów doświadczanych przez współczesnego człowieka (Murawska). Teksty te są także ważne dla gerontologii. W najogólniejszym ujęciu przecież dotykają kondycji człowieka. Wykazują troskę o jego sensowne życie. Bowiem tylko sensowne życie może zaowocować pomyślną starością. Jak pisze Abraham J. Heschel: „Troski o sens, sedna wszelkich twórczych zmagań, nie narzucamy sobie: ona jest koniecznością naszego bytu" (Heschel 2014: 97). Jest też koniecznością, która stoi przed badaczami i została ze znawstwem i wrażliwością podjęta przez Autorów tego opracowania. Dziękując Autorom zbioru, należy wyrazić uznanie dla Recenzentów tego tomu, których kompetentne, wnikliwe i życzliwe uwagi zaowocowały wysoką jakością prezentowanych tekstów.

Bibliografia

Dubas E. (2008) *Edukacyjny paradygmat badawczy w geragogice* w: *Edukacja do i w starości*, M. Kuchcińska (red.), Bydgoszcz, Wydawnictwo Kujawsko-Pomorskiej Szkoły Wyższej, s. 45–65.

Heschel A. J. (2014) *Kim jest człowiek?*, tłum. Katarzyna Wojtkowska, Łódź, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego.

Mosakowska M., Więcek A., Błędowski P. (red.) (2012) *Aspekty medyczne, psychologiczne, socjologiczne i ekonomiczne starzenia się ludzi w Polsce*, Poznań 2012, Termedia Wydawnictwa Medyczne.

Piotrowski J. (red.) (1973) *Człowiek stary w rodzinie i społeczeństwie*, Warszawa, PWN.

Synak B. (red.) (2002) *Polska starość*, Gdańsk, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego.

Szarota Z. (2015) *Uczenie się starości*, „Edukacja Dorosłych", 1, s. 23–35.

Zych A. A. (red.) (2017) *Encyklopedia starości, starzenia się i niepełnosprawności*, Katowice, Wydawnictwo Thesaurus Silesiae, tom 1 A–G.